

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Düzenli fiziksel aktivite ile kazanılmak istenen yaşam kalitesi artışı özellikle yaşlı nüfusta önemli görülmektedir.
- Bu kısımda yaşlılar için egzersiz programı oluşturulurken nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılacaktır.
- Öncelikle yaşlılık ile hangi yaş aralıklarının ve bu aralıkların karakteristik özelliklerini açıklayalım.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Orta yaş dönemi: 40-65 yaş aralığını ifade eder. Bu dönemde kişiler normal biyolojik fonksiyonlarının % 10'u ile % 30'unu kaybederler.
- Yaşlılık dönemi: İlk yaşlılık dönemi olarak da ifade edilir. 65-75 yaşları arasını kapsar. Orta yaşa göre daha fazla fonksiyonel kayıplar yaşanmaktadır.
- İleri yaşlılık dönemi: 75-85 yaşları arasındadır. Kişiler hala bağımsız bir yaşam sürdürebilirler ancak fonksiyonel olarak önemli kayıplar, eksiklikler görülür.
- En yaşlılık dönemi: 85 yaşın üzerini ifade eder. Bu dönemde kişiler mutlaka profesyonel bakıma ihtiyaç duyarlar.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Günümüzde, 1900'lü yıllarla karşılaştırıldığında 75-84 yaş aralığında bulunan kişi sayısı on altı kat ve 85 yaş üzeri kişi sayısı da otuz sekiz kat daha fazladır.
- Bu durumun ülkelerin sağlık harcamaları üzerinde önemli bir etkisi vardır. Örneğin 65 yaş üzerindeki kişilerin en az bir kronik rahatsızlığa, çoğunun ise daha fazla sayıda kronik hastalığa sahip olduğu bilinmektedir (sırasıyla; hipertansiyon, artrit, kalp hastalığı, kanser, diyabet vb.).
- Fiziksel olarak aktif bir yaşamın sağlığa ilişkin faydaları göz önünde bulundurulduğunda bu yaş gruplarına özgü egzersiz programları hazırlamanın önemi daha da artmaktadır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Yaşlanmaya bağlı olarak fizyolojik fonksiyonlarda düşüş görülmesi normal kabul edilmektedir. Ancak bu düşüş her fonksiyonda aynı hızla meydana gelmemektedir.
- Yaşa bağlı değişiklikler, yaşanılan çevre ve genetik özelliklere bağlı olarak, kişiye göre de farklılıklar göstermektedir.
- Ancak yine de fizyolojik yaşlılık ile zihinsel yaşlılığın çok nadir durumlar dışında beraber bir düşüş gösterdikleri bilinmektedir.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- İlerleyen yaşla birlikte, fiziksel uygunluğun sağlığa ilişkin parametrelerinde ortaya çıkan değişiklikler şu şekilde sıralanabilir;
- Kardiyovasküler uygunluğun göstergesi olan VO_2 maks, 20 yaşından sonra her yıl % 1 oranında azalır. VO_2 maks'da azalmanın fizyolojik temelleri, kardiyak çıktıya ve sistemik arterio-venöz oksijen farkına bağlıdır. Ancak egzersiz, yaşlı nüfusta VO_2 maks'ı % 10 ile % 30 arasında artırmaktadır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kas kuvveti ve dayanıklılığı 30'lu yaşlardan sonra düşüş göstermeye başlar. Ancak kassal uygunlukta önemli miktarda azalma 50 yaşından sonra ortaya çıkmaktadır.
- Azalmanın oranı yaş ilerledikçe artar. 50 yaşından sonra her on yılda yaklaşık % 15 azalma görülürken, 70 yaşından sonra her on yılda görülen azalmanın oranı % 30 kadardır.
- Kassal uygunlukta ortaya çıkan azalmanın sebebi kas kütesinin azalmasıdır. Bu da, hem kas fibrillerinin sayısının azalmasına hem de kas fibrillerinde görülen atrofiye bağlıdır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kuvvet antrenmanları 60-96 yaşları arasındaki bireylerde kas kütlesini ve kas kuvvetini artırmaktadır. Kas kütlesinde % 10-30 arasında kuvvetinde ise % 100'ün üzerinde artış gözlenebilmektedir.
- Özellikle ince ve zayıf kişilerde kuvvet antrenmanları, aerobik antrenmanlardan daha önemli olabilmektedir. Çünkü bu insanların sandalyeden doğrulabilmek, yürüyebilmek gibi basit aktiviteler sırasında bile dengelerini sağlamak için kuvvete ihtiyaçları vardır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Vücut kompozisyonu bileşenlerinden olan vücut yağ miktarında 25 yaşında, erkeklerde % 16 ve kadınlarda % 25, 75 yaşında ise erkeklerde % 28 ve kadınlarda % 41 artış görülür ve bu da yaklaşık 10 kg yağ ağırlığına denk gelmektedir.
- Yağsız vücut kütlesi ise 40 yaşına kadar sabit kalır ancak 40-60 yaşları arasında her on yılda, erkeklerde % 3 ve kadınlarda % 4, 60-80 yaşları arasında ise erkeklerde % 6 ve kadınlarda % 10 oranında azalır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Araştırmalar, vücut yağ oranının beslenmeden ve yaştan çok sedanter bir yaşam tarzıyla ilişkili olduğunu ve düzenli şekilde zorlu kabul edilen fiziksel aktiviteleri yapmanın yaşlılık sırasında kilo kontrolüne olumlu etkisi olduğunu göstermektedir.
- Ayrıca egzersiz, yaşlılarda vücut yağ kaybının merkezi depolardan gerçekleşmesini ve böylece metabolik ve kardiyovasküler hastalık risklerinin azalmasını sağlamaktadır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Egzersizle birlikte vücut kompozisyonunda görülen bir değişiklik de kemik mineral yoğunluğu üzerindedir.
- Düzenli fiziksel aktivite yaşa bağlı olarak görülen kemik mineral yoğunluğu azalmasını yavaşlatır. Bu da osteoporoz vb. hastalıklara yakalanma riskini düşürür.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Yaşla birlikte eklem hareket genişliğinde azalma meydana gelir. Ancak aerobik ve kuvvet egzersizlerine ek olarak yapılan esneklik çalışmaları eklem hareket genişliğini geliştirir.
- Bu da günlük yaşam aktivitelerinin daha kolay yapılabilmesini ve yaşam kalitesinin artmasını sağlar.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Yaşlılar için egzersiz programı hazırlarken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır;
- Kardiyovasküler uygunluk;
  - Kardiyovasküler uygunluğun gelişimi için orta düzey ve kişinin yaşam biçimine uygun, alışık olduğu fiziksel aktivite türleri seçilmelidir.
  - Her antrenman esneklik çalışmalarını içeren ısınma ve soğuma dönemlerine sahip olmalıdır.
  - Grup aktivitelerine ağırlık verilmeli, motivasyonları yüksek tutulmalıdır. Bu nedenle bu gruplar için de aktivite çeşitliliği önemlidir.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kardiyovasküler uygunluk;
  - Özellikle de başlangıç VO_2 maks düzeyleri 2-4 MET gibi düşük seviyedeki kişilerle çalışırken çok dikkatli olunmalıdır. Bu tür gruplarda ayakta durarak, oturarak veya su içinde yapılan egzersizler tercih edilebilir.
- Her durumda düşme riski ve eklem rahatsızlıkları dikkate alınarak aktivite seçimi yapılmalıdır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kardiyovasküler uygunluk;
  - Kalp atım hızı egzersiz yoğunluğunu belirlemede kullanılabilir ancak bunun için ulaşılması gereken maksimal kalp atım hızı, maksimal bir test ile değil tahmini olarak hesaplanmalıdır.
  - Kişinin kondisyonu düşük ise her biri 5-10 dk süren aralıklı aktiviteler tercih edilmelidir.
  - Haftanın her günü orta düzey fiziksel aktiviteler yaptırılmalı, haftanın üç günü de üst üste gelmeyecek şekilde antrenman yaptırılmalıdır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kas kuvveti ve dayanıklılığı;
  - Kişilere doğru kaldırma ve nefes teknikleri öğretilmelidir.
  - Bağ dokuların uyum sağlaması için ilk 8 hafta en düşük ağırlıklarla çalışma yapılmalıdır.
  - Büyük kas gruplarının kullanıldığı, 8-10 farklı hareketi içeren, 10-15 tekrarlı egzersizler yaptırılmalıdır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Kas kuvveti ve dayanıklılığı;
  - Kişiler hiçbir zaman ağrı hissedecekleri eklem hareket genişliğine ulaşmamalıdır.
  - Eklem ağrısı hissettiklerinde egzersiz yaptırılmamalıdır.
  - 48 saatlik dinlenmeler ile haftanın en az iki günü kuvvet antrenmanları yaptırılmalıdır.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Esneklik;
  - Yavaş bir şekilde ağrı duyulmayan en büyük eklem hareket genişliğinde 15-30 Sn. boyunca statik gerdirmeler yaptırılmalıdır.
  - Her bir kas grubuna 2-4 arası tekrar yaptırılmalıdır.
  - Esneklik çalışmaları ısınma ve soğuma evrelerinde olmalıdır. Ancak kondisyonu çok düşük kişilerde bir antrenmanın tamamı esneklik çalışmalarından oluşabilir.

Yaşlılarda düzenli fiziksel aktivite

- Düzenli fiziksel aktivitelerin özellikle gruplar halinde yapılması yaşlılarda; sakinlik, kaygı ve depresyonda azalma, öz yeterlikte artış, sosyal ve kültürel bütünleşme sağlar.
- Bu çabuk ortaya çıkan değişikliklerin dışında uzun sürede gözlenen psikolojik ve sosyal diğer kazanımlar ise; iyi hissetme, mental sağlık ve bilişsel gelişim üzerinedir.